

12 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

Bibliai ismeretterjesztő füzetek

Megjelenik a Keresztény Értelmiségi Kör
és az Agapé Kiadó gondozásában a Hitélet folyóirat mellékleteként

12A – DÁVID, AZ ISTEN SZÍVE SZERINTI KIRÁLY

Saul, aki képtelen volt dönteni Isten akarata, a nép elvárásai és saját ambíciói között, nem alkalmazkodott a Megváltó tervéhez. Jahve szíve szerinti ember után nézett, hogy népe királyává tegye (1Sám 13,16). Választása Dávidra esett.

Dávidról biztosan tudjuk, hogy a judeai Betlehemben született, ahol majd mintegy ezer évre rá Jézus is világra jön. Sámuel könyve két magyarázatot ad arra, hogyan, miért és mikor kenték fel Dávidot.

□ Az első szerint Dávidot, Jessze legkisebb fiát, akit Ruth szült, Sámuel kente fel királlyá (1Sám 16). A könyv többi része úgy látszik ezt nem veszi figyelembe.

□ A második magyarázat szerint Juda népe választotta királlyá (2Sám 2,4) majd ezt Izrael vénei is megerősítették (2Sám 5,3).

Az eltérések ne lepjenek meg bennünket, hiszen a Biblia számos könyvébe különböző időszakokban keletkezett, különböző személyektől származó részek kerültek. Ilyen például a két részre osztott Sámuel könyve is.

Tiszteletet kiérdemlő éneklő legény

Eltérésekkel találkozunk arra vonatkozólag is, hogy hogyan jelent meg Dávid Saul király életében:

Az egyik hagyomány szerint a fiatal Dávidot meghívják Saul udvarába, hogy zenéljen, mert Saul, miután Jahve megvetette, „gonosz lélek vette hatalmába” (mai nyelven szólva: neurotikussá vált). Dávid zenéje megnyugtatta (1Sám 16,14–23). Mint énekes és zenés elkísérte a királyt a filiszteusok elleni csatákba is, és ennek köszönhetően került sor a párbajra Góljáttal: 1Sám 17, különösen az 1–11 és 32–53 sorok.

Más hagyomány szerint Dávid, az ismeretlen fiatal pásztor éppen akkor látogatta meg a hadseregben szolgáló testvéreit, amikor Gólját a kihívást intézte az izraelitákhoz: 1Sám 17,12–30 és 17,55-től a 18,2-ig.

Mindkét hagyomány megegyezik abban, hogy Dávid egy különleges küzdelemben vett részt. Az izraelita csa-

patok, amelyek alacsony termetű és bronzfegyverekkel ellátott harcosokból tevődtek össze, szembe találták magukat a magas termetű, erős és vasfegyverzetet forgató filiszteusokkal. Hogy elkerüljék a fölösleges vérontást, létezett abban az időben egy szokás, miszerint a két ellenséges csapat kijelölt egy vagy több embert, hogy saját személyes harcukkal döntsék el a harc kimenetelét. Gólját óriás volt (1Sám 17,4–7). Az izraelitáknak inukba szállt a bátorságuk Dávidot kivéve, aki azt kérdezte: „Ugyan ki ez a körülmetéletlen filiszteus, hogy gyalázni meri az élő Isten hadsorait?” (1Sám 17,26). A gyöngé dongájú fiatalember szembeszállt a filiszteussal, és győzött, mert „Jahvé vele volt” (17,37). Szent Pál mondja: „Ha Isten velünk, ki ellenünk?” (Róm 8,31), vagy egy másik helyen: „Az Isten a gyöngéket választotta, hogy megszégyenítse a hatalmasokat” (1Kor 1,17). Isten útjai ilyenek!

A bujdosás évei

A nagyméretű győzelem után Izrael asszonyai így énekeltek: „Saul megölt ezreit, Dávid tízezret”. Dávid győzelmei Sault arra a következtetésre juttatták, hogy Dávid az ő riválisa. Kereste a módját, hogyan tegye ártalmatlanná. Dávidnak saját bőrén kellett megtapasztalnia azt, ami Mózzsal is történt, amikor meggyilkolta az egyiptomit: ha valaki testvéreinek java érdekében tesz valamit, értetlenség és üldöztetés vár rá. Jézus is erre figyelmezteti apostolait.

Saul megvetése után, Dávid egy Juda sivatagában tanuló banda vezére lett, sőt még a filiszteusok szolgálatába is szegődött. Rátermettségének köszönve azonban hamar megszerezte Juda törzse családjainak bizalmát, és megmenekült Saultól. Saul halála után Hebronban Juda királyává kiáltotta ki magát. Hét évig tartó polgárháború után az izraeliták többsége elfogadta királyának. Ez a Krisztus előtti ezredik évben történt. Dáviddal beköszöntött Izrael legdicőségesebb történelmi korszaka: az egyesült királyság ideje.

Jeruzsálem

Dávid legnehezebb kihívásai közé tartozott Jeruzsálem városának elfoglalása. Ezzel kivették az utolsó tuskét is, amit a filiszteusok jelenléte jelentett az ígéret földjén. Dávid győzelmét követően erősödött ez egység, valamint fokozódtak a kapcsolatok a déli törzsek és a többi törzs között.

Dávid másik nagy tette az volt, hogy Jeruzsálemet, Melkizedek (Ter 14) városát királyságának fővárosává tette. Ezzel Hebron, Juda törzsének központja és Szichem a többi törzs központja, számításba se jöhetett, hogy királyi székhely legyen. Dávidnak ez a döntése a törzsek közötti egység megerősítését szolgálta.

A király tehát áthelyezte székhelyét Jeruzsálembe, amely ezáltal „Dávid városává” vált. Nem sokkal később odavitette a Szövetség ládáját, s ezzel Jeruzsálem lett az izraeliták vallási központja: Szent Város, Isten Városa. Ezer évvel később Jézus Jeruzsálemben fogja vérét ontani. Jeruzsálemből küldi szét az apostolokat, hogy hirdessék az evangéliumot, miközben a mennyei Jeruzsálem eljövételében remélnek (Jel 21).

Új remény születik

A nép élete virágzásnak indult, az emberek nagy haladást tapasztalhattak minden téren. A nemzet sokasodott, az egység erősödött. Földjüket hazájuknak érezték. Jahve ígéretei, amelyeket Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak adott, szó szerint beteljesültek. De vajon ilyen hitről beszélt-e az atyáknak Jahve? A próféták látták a nemzeti elégedettség mögött rejlő dolgokat is. Példaként emlíjtük Nátánt (olvassa el a C 42-öt), aki olyan prófécia-át intézett a királyhoz, amely újabb reményeket kezdett táplálni. Dávidnak, aki azt tervezte, hogy otthont épít Istennek, templomot, Isten azt üzent: inkább majd ő épít neki házat (azaz: dinasztiát – 2Sám 7,27). Ezzel Isten újra más irányba terelte népe tekintetét.

A Sínai szövetség ősi ígéletét – „Ők az én népem lesznek, én meg az ő Istenük” – a király személyére vonatkoztatták: „Fiam lesz ő, én meg az apja” (2Sám 7,14). Ettől kezdve Isten Dávid háza, illetve nemzetsége révén vezette népét, amíg el nem érkezett egy titokzatos „Dávid Fia” (Mt 22,42), Izrael Pásztora, Jézus.

12B – KIEGÉSZÍTŐ OLVASMÁNYOK

„Önéletrajzi” zsoltárok

A dávidi zsoltárok régi címei gyakran Dávid életének eseményeivel vannak kapcsolatban.

Menekülés a palotából: 1Sám 19,11kk – Zsolt 59

Dávid örültséget színlel: 1Sám 21 – Zsolt 34 (a nevek különbözősége arra a lehetőségre utal, hogy a zsoltárt esetleg olyan esemény ihlette, amelyet nem jegyeztek fel Sámuel könyvében)

Dávid a barlangban rejtőzik: 1Sám 22,1kk; 24,3kk – Zsolt 57; 142

Doeg árulása és Nob papjainak lemészárlása: 1Sám 22 – Zsolt 52

Szif lakói elárulják Saulnak Dávid rejtékhelyét: 1Sám 23,19kk – Zsolt 54

Dávid Judea pusztájában: 1Sám 24,1–2; 2Sám 15kk – Zsolt 63

Győzelem az edomiták felett: 2Sám 8,13 – Zsolt 60

Dávid és Batseba: 2Sám 11–12 – Zsolt 51 (és valószínűleg: Zsolt 32)

Absalom lázadása: 2Sám 15,13kk – Zsolt 3

Dávid dicsőítő éneke: 2Sám 22 – a szöveg megegyezik a 18. zsoltár szövegével

*(David Alexander – Pat Alexander (szerk.),
A Biblia kézikönyve, 247. oldal)*

Dávid élete és kora

Dávid Júda és Izrael királya (uralkodása Kr. e. 1004–965). A név még megfejtetlen; némelyek szerint „kedvelt”, „szeretett”, illetve „apai részről testvér” értelmű; mások arra gondolnak, hogy (Saultól átvett) uralkodói név, az eredeti név ez esetben Elchanaan vagy Baal-

Hanan volna (vö. Ter 36,38; 2Sám 21,19; 1Krón 1,49; 20,5).

A júdeai Betlehemből származott, Izájnak volt a legkisebb fia (1Sám 16,11; 17,12; 1Krón 2,15; Rut 4,17.22). Feleségei: Merab, Michal, Achinoam (a fia: Amnon), Abigail (a fia: Kileáb vagy Dániel), Maacha (a fia: Absalom), Haggit (a fia: Adonija), Abital (a fia: Sefatja), Eglá (a fia: Jitream) és Batseba (a fia: Salamon, Simea vagy Sammua, Sobab és Nátán; 2Sám 3,2–5). Más fiai: Jibchar, Elifelet (vagy Elpelet), Nogach, Nefeg, Jafia, Elisama, Eljada, Elisua, Elpelet (tévedésből újra említve?); a lánya: Támár (5,13–15; 1Krón 14,3–7).

A forrásokban (1Sám 16 – 2Sám 2,7) Dávid először úgy szerepel, mint Saul fegyverhordozója. Azért vette Saul magához, mert fel tudta deríteni hárfájával (1Sám 16,18–23), illetve mert legyőzte Góljátot (17,55–18,5). Mint Saul fegyverhordozója és egyik csapatának vezére elnyerte a nép bizalmát, és Michal is megkedvelte. Saul féltékeny lett rá, és először csellel próbált tőle szabadulni, később nyíltan kiadta a parancsot elfogatására. Saul elől menekülve úgy jelenik meg Dávid a júdeai pusztában, mint egy portyázó csapat vezére, aki átmenetileg a filiszteusoknak is szolgálatába szegődött. Saul halála után Hebronban Júda királyává kenik. Hosszú harcok, Isbaalnak, Saul törvényes utódjának és serege vezérének (Abner) meggyilkolása után lett Izraelben is király (2Sám 2,8–5,5).

Uralma elején Saul elfoglalta a jebuzitáktól Sion várat és környékét – ez lett Dávid városa, Jeruzsálem (5,6–9). Ezután egyesítette az addig önálló és olykor egymással szemben álló (Észak és Dél!) törzseket, majd meghódította a kánaáni városállamokat és bekebe-

lezte területüket. Innen érthető, hogy az északi részen népszerű Saul családjával kíméletesen bánt (1,1–16; 13–16), hogy az Úr ládáját Abinadab házából először Obed-Edom házába, majd Kirjat-Jearimból Jeruzsálembe vitette át (6,1–19), s hogy előkészületeket tett egy központi szentély létesítésére (7; 24,18–25; 1Krón 22,2–15: Dávid gondoskodása az építőkről és az építőanyag megszerzése; 22, 23–24: a papok és leviták szolgálata rendjének megállapítása; 22,25–26: utasítások az énekesek, színészek, kapuőrök és a kincstáros számára).

A népszámlálás (2Sám 24,1–9), valamint az állandó hadsereg létrehozása (23,24–39; 27,1–15; 1Krón 11,26–47) és a különféle tisztségek (2Sám 8,15–18; 20,23–26; 1Krón 18,14–17) Dávid központosító törekvéseire utalnak. Mindazáltal Izrael északi részén lázadások törtek ki ellene, amelyeket el kellett fojtania (2Sám 20,1–22; vö. 16,5–13; 19,10–15.17–24), ezenkívül a Jordán egész nyugati vidékét meg kellett hódoltatnia. Először a filiszteusokat támadta meg (5,17–25; 23,9–17); Edom és Arám élére – legyőzésük után – helytartót rendelt (8,3–14), Moáb adófizetője lett (8,2), Ammont országához csatolta (10,1–14; 12,26–31). Ugyanakkor Tirusszal baráti viszonyt tartott fenn.

Mindez Dávid nagyságát mutatja, de árnyoldala is volt: Batseba elcsábítása és Urija megöletése (11). Ehhez

Pásztorfiú parittyával

járultak a szomorú családi események: Támár meggyalázása (13,1–22), Absalom fölkelése és halála (15, 1–19,9), mesterkedések az utódlás érdekében (1Kir 1).

Hetven esztendősen meghalt Dávid, amikor meghalt (1,1; 2,10–11). Nehemiás (Neh 3,16) és Krisztus (ApCsel 2,29) idejében még tudták, hogy hol van a sírja.

Dávid volt a nagy és egységes Izrael megalapítója. Országát nem élte sokkal túl, mégis eszményként élt Izrael fiainak emlékeztében Dávid is, az általa létesített birodalom is. Így lett előképe a Messiásnak, Izrael szabadítójának, aki Dávid utódként jött el (2Sám 7,12–15; Iz 11,1.10: Vesszőkél majd Izáj törzsekből; Jer 23,5; Mt 22,42; vö. 9,27; 12,23; 21,9: Dávid fia), sőt úgy jelent meg, mint újjáéledt Dávid (Jer 30,9; Ez 34,23–31; 37, 24–28; Oz 3,5).

A hagyomány Dávid művészi adottságainak emlékét is megőrizte: neki tulajdonítja Saul és Jonatán (2Sám 1,19–27), valamint Abner (3,33 kk.; valószínűleg nem teljes) siratóénekét, az egyik himnuszt (22; Zsolt 18) és Dávid végrendeletét (2Sám 23,1–7). Szerepel a neve a 73. (a Hetvenes fordításban 83.) zsoltár élén is. S valóban hihető is, hogy Dávid szerzett zsoltárt, ha a neki tulajdonított zsoltárok száma idővel sokasodott is a hagyományban.

(Herbert Haag, Bibliai lexikon, 250–251. oldal: „Dávid” címszó)

12C – ELMÉLKEDÉSRE ÉS MEGBESZÉLÉSRE AJÁNLOTT SZÖVEGEK

41. Dávid, a kiválasztott és a felkent

Amikor Izáj (Jessze) fiai megérkeztek, s meglátta Eliábot, azt gondolta: „Nos, itt áll fölkentje az Úr előtt.”

Az Úr azonban ezt mondta Sámuelnek: „Ne a külsejét és magas termetét nézd, mert hisz elvettem. Isten ugyanis nem azt nézi, amit az ember. Az ember a külsőt nézi, az Úr azonban a szívet.”

Akkor Izáj odaszólította Abinadabot, és Sámuel elé állította. De ő azt mondta: „Nem őt választotta ki az Úr.”

Most Izáj Sammát állította elé, de megint azt mondta: „Nem őt választotta ki az Úr.”

Izáj így bemutatta Sámuelnek hét fiát, de Sámuel így szólt Izájhoz: „Ezeket nem választotta ki az Úr.”

Aztán Sámuel megkérdezte Izáj: „Mind itt vannak a fiaid?” „A legkisebb nincs itt – válaszolta –, a nyáját őrzi.” Sámuel erre meghagyta Izájnak: „Küldj el valakit, keresse meg, mert addig nem ülünk hozzá az áldozati lakomához, amíg itt nincs.”

Izáj elküldött érte. Vörös volt, nyílt tekintetű és szép termetű. Az Úr így szólt: „Rajta, kend föl, mert ő az!”

Erre fogta az olajosszarut és fölkenete testvérei körében. Attól a naptól eltöltötte Dávidot az Úr lelke, Sámuel meg útra kelt és elment Rámába.

42. Nátán isteni ígéretet közvetít

Jahve ezt üzenté Nátán által:

Ha aztán napjaid betelnek és megtérsz atyáidhoz, megtartom utánad magvadból származó utódodat és megszilárdítom királyságát.

[Az házat épít nevemnek, én meg minden időkre megszilárdítom királyi trónját.]

Az atya leszek, ő meg a fiam lesz. Ha eltévelyedik, az emberek módjára bottal fegyelmezem, s olyan csapásokkal, amelyek az emberek fiait érik.

De irgalmamat nem vonom meg tőle, amint elődödtől megvontam.

Nem, házad és királyságod örökre fennmarad színem előtt, trónod örökre szilárd marad.”

2Sám 7,12–16

43. Dávid bűne

Akkor az Úr elküldte Nátán prófétát Dávidhoz. El is ment hozzá, és így beszélt: „Egy városban élt két ember. Az egyik gazdag volt, a másik szegény.

A gazdagnak rengeteg juha-kecskéje és barma volt.

A szegénynek azonban nem volt egyebe, csak egy kis báránya, vette magának. Etette, úgyhogy megnőtt, vele magával és gyermekeivel. Evett a kenyereből és ivott a poharából. Az ölében aludt, s olyan volt, mintha a lánya lett volna.

Egyszer vendég érkezett a gazdag emberhez. De nem tudta rászánni magát, hogy a juhait vagy barmai közül egyet is elvegyen, és a vendégnek, aki érkezett, elkészítse. Ezért elvette a szegény ember báránykáját, és azt készítette el vendégének.”

Dávid nagyon megharagudott az emberre, és azt mondta Nátánnak: „Amint igaz, hogy az Úr él: az az ember, aki ilyen tesz, az a halál fia.

A bárányt négyszeresen vissza kell fizetnie, amiért így tett, és nem volt kímélettel.”

Erre Nátán így szólt Dávidhoz: „Magad vagy ez az ember! Ezt mondta hát az Úr, Izrael Istene: Fölkentelek Izrael királyává és kiszabadítottalak Saul kezéből.

Neked adtam urad házát és a kebledre urad asszonyait, rád bízta Izrael házát és Júda házát. S ha ez kevés lett volna, még megtetéztem volna ezzel meg azzal.

Miért vetted hát meg az Urat, s tettél olyat, ami gonosznak számít az Úr szemében? Kard által elveszítetted a hetita Uriját, hogy feleségül vedd a feleségét. Igen, elveszítetted az ammoniták kardja által!

Nos, a kard sose fordul el házadtól, amiért megvetetél, és elvetted a hetita Urijától a feleségét, hogy a te aszszonyod legyen.

2Sám 12,1–10

44. Dávid bűnbánati imája

Könyörülj rajtam, Istenem, hiszen irgalmas és jóságos vagy, mérhetetlen irgalmadban töröld el gonoszságomat! Mosd le bűnömet teljesen, tisztíts meg vétkemtől!

Gonoszságomat beismerem, bűnöm előtttem lebeg szüntelen.

Egyedül teellened vétettem, ami színed előtt gonosz, azt tettem. Te igazságosan ítélsz, s méltányos vagy végzésedben.

Lásd, én vétekben születtem, már akkor bűnös voltam, mikor anyám fogant.

De nézd, te az igaz szívben leled öröme – taníts meg hát a bölcsesség titkára!

Hints meg izsóppal és megtisztulok, moss meg és a hónál fehérebb leszek!

Hadd halljam örömeim és boldogságnak híreit s ujjongani fognak megtört csontjaim.

Fordítsd el arcod bűneimtől, s töröld el minden gonoszságomat!

Teremts új szívet belém, s éleszd fel bennem újra az erős lelkiületet!

Zsolt 50,4–12

12D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Hol született Dávid, és melyik törzsből származott?

2. Hogy hívták apját és nagyanyját?

3. Hányszor említik meg Dávid felkenését Sámuel könyvében?

4. Körülbelül mikor kezdődött Dávid uralkodása?

5. Sámuel azt mondta Saulnak, hogy Dávid Isten szerinti király lesz (egészítse ki a mondatot).

6. Miért nevezik Jeruzsálemet Szent Városnak?

7. Mi volt Nátán próféta legfontosabb üzenete?